

“Bu proje T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından desteklenmektedir.”

Bu makale Anayasa Hukukçuları Derneği tarafından gerçekleştirilen “Cumhuriyet’in 100. Yılında Demokrasi Hafızasının Oluşturulması Projesi” kapsamında kaleme alınmıştır.

Av. Osman BAŞER¹

¹ Avukat

12 EYLÜL DARBE YARGILAMALARI

Türkiye’de darbe yargılamasından beklenen olmadı.

Rakamlarla belirtildiği üzere söz konusu darbe dönemi insanlar için büyük mağduriyetler doğurmuştur.

Demokratik bir hukuk devletinde devlet eli ile oluşturulan bu mağduriyetin sadece birkaç sanık bakımından sınırlı tutulan sorumsuz sorumluluğu ile giderilmesi söz konusu dahi olamaz.

12 Eylül darbesi sadece o dönem kuvvet komutanlarının veya güvenlik konseyi mensuplarının sorumlu tutularak diğer sanıkların bir bakıma aklandığı bir yargılama ile milletimizin hafızasında derin acılara sebep olmuş, o dönemi bir insanlık ayıbı olarak mahkum etmeye yeterli olmamıştır.

Ayrıca darbe dönemi yargılaması yeterli olmasa da ceza yargısı bakımından sembolik bir mahkumiyete hükmedilmişse de bu döneminin mağduru olan ve hayatları bir daha eskisi gibi olamayacak şekilde değişen insanların mağduriyetlerini gidermek bakımından hiçbir adım atılmamıştır.

Ceza yargısı, olayı devlete karşı bir suç olarak nitelemiş ancak darbenin asıl mağduru olan insanları görmezden gelmiştir.

Bu kapsamda darbe dönemi için yapılan işkence ve cinayete yönelik şikayet başvuruları zaman aşımı gerekçesi ile reddedilmiş bu da genel anlamda yargılamayı atıl hale getirmiştir.

Darbe dönemleri için yapılan yargılamalar diğer ceza yargılamaları ile bir tutulamaz. Demokrasinin rafa kaldırıldığı ve en temel insan hak ve özgürlüklerinin hiçe sayıldığı bu dönemler için yargılamalar ceza hukukun temel prensiplerinden olan caydırıcılığı sağlama amacı ile objektif kriterler çerçevesinde yapılmak zorundadır.

Göstermelik yargılamalar son 150 yılı darbeler tarihi olarak geçen bizim gibi ülkeler de darbe heveslisi insanlar için “Ben de yapabilir miyim?” hevesini besleyebileceği unutulmamalıdır. Bu bakımdan ceza yargılaması ve sonucunda çıkacak karar, ülke geleceğini aydınlatıcı nitelikte olmak zorundadır.

Diğer taraftan en basit ceza yargısı kararlarının dahi tazminat hukuku bakımından mağduriyetlerin giderilmesi için bir yansıması olmaktadır.

12 Eylül dönemi insanların fiziki ve manevi olarak işkenceye tabi tutulmalarının yanı sıra insanların geleceğini de büyük oranda etkilemiş; işten atılmalar, vatandaşlıktan çıkarılmaları, öğrenim hayatlarının kesintiye uğraması veya ortadan kalkması, kötü muamele ve işkence sonucu sakat kalmalar ve yaşanan ölümler bakımından devlet eli ile yaşatılan bu terör dönemine ilişkin olarak bu mağduriyetlerin giderilmesi için tazminat yolu açılmak zorundadır.

Kendi insanına karşı tarafları kim olursa olsun adalet ve hakkaniyeti sağlamayan bir hukuk anlayışının çağdaşlığından söz etmek mümkün değildir.

Ülke genelinde yapılan yargılamaların adaleti sağlamaması sebebiyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde en fazla dosyası bulunan ülke konumundayız.

12 Eylül döneminin mağdurları da ülke yargısı tarafından görmezden gelindiği için çareyi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde aramakta ve buna ilişkin verilen birçok örnek karar bulunmaktadır.

12 Eylül darbe dönemi ülkemizin acı gerçeğidir. Neredeyse bütün ülke insanı bu dönemden bir şekilde etkilenmiştir. Ancak dolaylı etkilenenler bir yana darbe sahipleri ve onların yönlendirdiği ve emir verdiği insanlar tarafından etkisi günümüzde yaşanmaya devam eden bir devlet kıyımına maruz kalmış insanlarımızın acıları telafi edilemeyecekse de mağduriyetleri maddi anlamda giderilmelidir.

Ceza yargılaması sırasında yaşanan ve özellikle katılanların belirlenmesinde uygulanan keyfi tutum bir kenara bırakılarak belirlenecek objektif kriterlere göre devlet, vatandaşına yara saran elini uzatmalıdır.